

İlköğretim Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri

Zehra Kılıç Özmen¹

Abstract: This study aims to determine the level of emotional intelligence of primary school teachers. The research was conducted in the “tarama” model. In the 2007-2008 education term, the personal characteristics and level of emotional intelligence of 365 primary school teachers who work in Istanbul, Anatolian Side were determined. As the data collection method, “Duygusal Zeka Ölçeği” developed by Titrek was used. Validity and reliability of the study have been tested. The rate of Cronbach Alpha Reliability is 96 percent. In the analysis of the data, SPSS package program was applied. The study indicated that the emotional intelligence level of the primary school teachers is sufficient. However, it appeared that primary school teachers are more sufficient than teachers who teach specific branches. Similarly, the female teachers are more sufficient than male teachers in terms of emotional intelligence. All the sub-dimensions of emotional intelligence except self-consciousness sub-dimension and total emotional intelligence point increase as the age and experience increase. As connected with the age and experience, depending on the department, the graduated students from 2 year undergraduate program scored better. ,

Keywords: primary school, form master, branch teacher, emotional intelligence

Özet: Bu çalışmada, ilköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modelinde yapılan araştırmada 2007-2008 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Anadolu yakasında çalışan 365 ilköğretim öğretmenin kişisel özellikleri ve duygusal zekâ düzeyleri belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak Titrek’in geliştirdiği “Duygusal Zekâ Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış, Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .96 hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim okulu öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerinin yeterli olduğu ancak sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre; bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre duygusal zekâ alanında daha yeterli olduğu ortaya çıkmıştır. Duygusal zekânın öz bilinç alt boyutu hariç diğer alt boyutlar ve toplam duygusal zekâ puanı yaş ve kıdem arttıkça artmaktadır. Yine yaş ve kıdemle bağlantılı olması sebebiyle öz bilinç boyutu hariç mezun olunan bölüme göre iki yıllık eğitim yüksekokulu mezunu öğretmenler daha yüksek puan almışlardır.

Anahtar Kelimeler: ilköğretim, sınıf öğretmeni, branş öğretmeni, duygusal zekâ.

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kilicozmen@yahoo.com.tr

Giriş¹

Türk toplumu hızlı bir değişim ve gelişim süreci yaşamaktadır. Bu süreçte ailevi ve toplumsal değerler örselenmekte, bireyler yalnızlaşmakta, yalnızlık teknolojik gelişmelerle telafi edilmeye çalışılmaktadır. Bu süreçten en çok etkilenen çocuklardır. Annenin çalışmasıyla birlikte çekirdek ailedeki iş paylaşımı yükünün katlanarak anneye yüklenmesi, aile içi iletişimin ve duygusal paylaşımın azlığı/yokluğu, çocuğun nasıl yetiştirileceğini bilememenin çaresizliği, sorunlu çocukların yetişmesine neden olmaktadır (Yücesan, 2008). Bu tür ortamlarda yetişen çocukların, okula başladıklarında gelişimlerinde eksik kalan yönlerin, okulda eğitim boyutuyla tamamlanması gerekmektedir. En az 30 kişilik sınıflarda her biri farklı bir aileden, bir ya da birkaç sorunla gelen çocuklar, öğretmenin yetiştirmeye çalıştığı öğretim programı altında doğru davranışları öğrenmeye ve uygulamaya çalışmaktadır.

Öğrenciler, ailelerinden, öğretmenlerinden veya okul yönetiminden zamanında doğru davranışlar konusunda rehberlik alamadıklarında endişe, kararsızlık ve davranış bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu bozukluklar, akademik başarılarını ve yaşam uyumlarını da etkilemektedir (Chen vd., 2007: 7; Gürdal vd., 1990).

Öğretmenin sorumluluğu bu kadar ağır ve zor olduğuna göre; nasıl bir yetenek sergilemeli ki geleceğin nitelikli toplumunu oluşturacak olan şahsiyetleri yetiştirebilsin?

Bu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde en büyük sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Yüksek duygusal zekâya sahip öğretmenler sınıf yönetiminde hiç kuskusuz daha başarılı olacaklar, yetiştirdikleri öğrenciler ise kendi duygularını bilen, tanıyan, duygularını yöneten, başkalarının duygularının farkında olan ve başkaları ile ilişkilerini kontrol edebilen bireyler olarak yetişeceklerdir (Akbaş, 2006).

Sınıf, toplumun küçük bir kopyasıdır. Okulun temel görevlerinden biri, öğrenciyi hayata hazırlamaktır. Öğrenci, sınıfta arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle etkileşimde bulunurken, yaşadığı farklı sorunları örnek aldığı öğretmenin rehberliğinde çözmeyi öğrenmektedir. Böylece hayat problemlerini nasıl çözeceğinin de alt yapısını oluşturmaktadır. İnsan, görerek öğrenen, örnek alan ve bildiğini taklit eden bir varlıktır. Öğrencilerin taklit edecek doğru örneklerle ihtiyacı vardır. Duygusal zekâya sahip bir

¹ Bu makale Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim anabilim dalında yapılan “İlköğretim Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleriyle Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarını Algılamaları ve Başa Çıkma Yöntemleri Arasındaki İlişki” adlı tezin bir kısmına dayanılarak hazırlanmıştır. Tez danışmanlarım, değerli hocalarım Prof. Dr. Sefer ADA ve Yrd. Doç. Dr. Oktay AYDIN’a teşekkür ediyorum.

öğretmen modeli, öğrencinin sınıf içindeki istenmeyen davranışlarıyla uygun bir şekilde başa çıkarak öğrencinin gerekli becerileri kazanmasına rehberlik edecektir.

Goleman (2000)'a göre duygusal zekâ; kişiyi güdüleme, engellerle karşılaştığında direnç sağlama, verilecek tepkiyi kontrol etme ve doyumunu geciktirme, düşünme yeteneğini engelleyen duygu durumunu düzenleme ve stresten uzak durma, kendini başkalarının yerine koyma (empati) ve umutlu olma gibi yeteneklerdir.

Kaufhold ve Johnson (2005)'a göre ise duygusal zekânın alt boyutları:

1. Kendi Duygularını Bilme (özbilinç)
2. Duyguları Yönetme
3. Kendi Kendini Motive Etme (duyguları güdüleme)
4. Başkalarının Duygularını Anlama (empati)
5. İlişkileri Yürütebilme.

Duygusal zekânın nörobiyolojik temelinde amigdala göze çarpmaktadır. Amigdala, limbik halkanın altına yakın, beyin sapının üzerinde bulunan ve birbiriyle bağlantılı yapılardan oluşan badem şeklinde bir küttedir. Her biri beynin bir tarafında olmak üzere, başın yan kısmına yakın iki amigdala vardır. Amigdala ise duygusal durumların uzmanıdır. Amigdala beynin geri kalan kısmından ayrılırsa, olayların duygusal anlamını değerlendirmekte inanılmaz bir yetersizlik, hatta “duygusal körlük” denilen durum ortaya çıkar (Goleman, 2000: 30).

Duyguların zihinsel yaşam içindeki gücünü anlamaya çalışırken en fazla merak konusu olan, hırsla hareket geçip her şey yatıştıktan sonra pişmanlık duyduğumuz o anlardır; buradaki soru nasıl bu kadar kolayca mantıksız olabildiğimizdir. Fevri duyguların akla üstün geldiği anlar amigdalanın esas rolünü gözler önüne serer. Duyu organlarından gelen sinyaller, amigdalanın her türlü sıkıntılı deneyimi taramasını sağlar. Bu da amigdalayı, psikolojik gözcü konumuyla ruh dünyamızda merkezi bir yere yerleştirir. Amigdala her durumu, her algıyı sorgular, ancak bunu en ilkel bir soru biçimiyle, “Bu benim nefret ettiğim şey mi? Bana zarar verir mi? Benim korktuğum bir şey mi?” şeklinde yapar. Eğer bu soruların cevabı bir şekilde “evet” ise, amigdala adeta bir sinirsel alarm gibi anında tepki verir ve bir kriz var mesajını beynin geri kalan kısımlarına iletir (Goleman, 2000: 31-32). Bu durumla baş edebilme yollarından biri özbilinç, duyguları yönetme, duyguları güdüleme gibi alt boyutları içeren duygusal zekâ ile mümkündür.

Bu çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Duygusal zekânın etkilendiği değişkenler belirlenerek araştırmacılara ve öğretmenlere yol gösterecek, duygusal zekâyı yükseltici eğitim programlarına kaynak teşkil edecek, hizmet içi eğitim çalışmalarına rehberlik edecektir.

Yöntem

Araştırma, İstanbul ili Anadolu yakasında çalışan ilköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerini belirlemek için tarama modelinde yapılmış bir çalışmadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. İlköğretim Okulu öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri nedir?
2. Öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri, çalıştığı kurum (özel, resmi), branş, cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinin Anadolu yakasında bulunan ilköğretim okulu öğretmenleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye, Maltepe ve Pendik ilçelerinden, olasılığa dayalı olmayan örnekleme grubundan kolayda örnekleme (Altunışık vd., 2004: 129-130) yöntemiyle seçilen öğretmenler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada demografik özellikler hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 11 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ve Duygusal Zekâ Ölçeği kullanılmıştır. Goleman, modeline dayanarak iş-örgüt yaşamında duygusal zekâ yeterliklerini kullanmaya yönelik Titrek'in "Eğitim Fakültesi Öğretim Üyelerinin Duygusal Zekâ Yeterliklerini İş Yaşamında Kullanma ve Akademik Başarı Düzeylerine İlişkin Karşılaştırma" konulu doktora çalışmasındaki ölçek, "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Duygusal Zekâ Yeterliklerini Kullanma Düzeyleri"ni ölçmeye uygun bir şekilde master ekleri düzenlenerek öğretmenler için uygulamaya hazır duruma getirilmiş (Toytok,2005: 59-60) halinden alınarak kullanılmıştır. Araştırmadaki duygusal zekâ ölçeğindeki her boyut (özbilinç, duyguları yönetme, duyguları güdüleme,

empati ve sosyal beceriler) bir alt ölçek olarak düzenlenmiştir. 5’li Likert tipinde hazırlanan ölçek 72 maddeden oluşmaktadır. Yapılan madde analizleri sonucunda 25. madde ölçekten çıkarılarak 71 madde üzerinden öğretmenlere uygulanmıştır. Kullanılan ölçeğin güvenilirliği yarı test güvenilirlik yöntemi ile iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı (Cronbach katsayısı) ile hesaplanmıştır. Duygusal zekâ ölçeğinden elde edilen ölçümler için Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .96’dir. Bu ölçümde testin güvenilirliği yüksek düzeydedir.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi ile ilgili olarak aşağıdaki istatistiksel analizler yapılmıştır:

1. Öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri belirlemek amacıyla aritmetik ortalama ve standart sapmalar.
2. Öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerinin kişisel özelliklerine göre farklılaşma durumlarını belirlemek amacıyla t-testi ve tek yönlü varyans analizi.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde uygulama sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri yer almaktadır. Önce örneklem yapısını tanıttıcı frekans ve yüzde dağılımlarına ait bulgular verilmiştir. Daha sonra amaçlara göre hazırlanan soruların cevapları sırayla tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

Araştırmanın Demografik Değişkenlerine Ait Betimsel Bulgular

Bu bölümde, araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin (kaçıncı sınıfı okuttuğu, sınıf mevcudu, kıdemi, çalıştığı kurum (özel, resmi), branşı, çalıştığı okulun bulunduğu semt, cinsiyeti, medeni durumu, yaşı, çocuk sahibi olup olmaması, mezun olduğu okul) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmıştır.

Tablo 1. İlköğretim Öğretmenlerinin Demografik Değişkenleri İçin Frekans ve Yüzde Değerlerine İlişkin Sonuçlar

Değişken	Gruplar	f	%
Çalışılan Kurum	Özel	91	24,9
	Devlet	274	75,1
Branş	Sınıf Öğretmeni	183	50,1
	Branş Öğretmeni	181	49,6

	Boş	1	0,3
Çalışılan İlçe	Üsküdar	101	27,7
	Maltepe	62	17,0
	Ümraniye	76	20,8
	Kadıköy	48	13,2
	Pendik	78	21,4
Cinsiyet	Kadın	234	64,1
	Erkek	131	35,9
Medeni Durum	Bekar	77	21,1
	Evli	276	75,6
	Dul/Boşanmış	12	3,3
Sahip Oldukları Çocuk Sayısı	Yok	147	40,3
	Bir	87	23,8
	İki	106	29,0
	Üç ve Üzeri	24	6,6
	Cevapsız	1	0,3
Yaş	25 ve altı	34	9,3
	26-35	169	46,3
	36-45	103	28,2
	46 ve üzeri	58	15,9
	Cevapsız	1	0,3
Kıdem	1-5	86	23,6
	6-10	89	24,4
	11-15	76	20,8
	16-20	30	8,2
	21 ve üzeri	68	18,6
	Cevapsız	16	4,4
Mezun Olunan Okul	Öğretmen Okulu	5	1,4
	İki Yıllık Eğitim Yüksek Okulu	39	10,7
	Üç Yıllık Yüksek Okul	7	1,9
	Dört Yıllık Fakülte	285	78,1
	Lisans Üstü	28	7,7
Cevapsız	1	0,3	
Okutulan Sınıf	Birinci Sınıflar	41	11,2
	İkinci Sınıflar	30	8,2
	Üçüncü Sınıflar	35	9,6
	Dördüncü Sınıflar	39	10,7
	Beşinci Sınıflar	27	7,4
	İkinci Kademe	193	52,9

Sınıf Mevcudu	20 ve altı	70	19,2
	21-30	57	15,6
	31-40	99	27,1
	41-50	80	21,9
	51 ve üzeri	30	8,2
	Cevapsız	29	7,9
	Toplam	365	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmenlerin % 24.9’u özel öğretim kurumlarında çalışırken, % 75.1’i resmi ilköğretim kurumlarında çalışmaktadır. Öğretmenlerin % 50.1’i sınıf öğretmeni, % 49.6’sı branş öğretmenidir. Öğretmenlerin % 27.7’si Üsküdar ilçesinde, % 17’si Maltepe ilçesinde, % 20.8’i Ümraniye ilçesinde, % 13.2’si Kadıköy ilçesinde, %21.4’ü Pendik ilçesinde çalışmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 64.1’i bayan, % 35.9’u erkek öğretmendir. Bayan öğretmenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin % 21.1’i bekar, % 75.6’sı evli, % 3.3’ü dul/boşanmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu evlidir. Öğretmenlerin % 40.3’ü çocuk sahibi değilken, % 23.8’inin bir, % 29’nun iki, % 6.6’nın üç ve üzeri çocuğu vardır. Çocuğu olmayan öğretmenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş dağılımı şöyledir: 25 ve altı yaş grubu % 9.3, 26-35 yaş arası % 46.3, 36-45 yaş arası % 28.2, 46 ve üzeri % 15.9’unu oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümünün 26-45 yaş arasında oldukları gözlenmektedir. Öğretmenlerin kıdemleri 1-5 yıl arası olanlar % 23.6’nı, 6-10 yıl arası olanlar % 24.4’ü, 11-15 yıl arası olanlar % 20.8’i, 16-20 yıl arası olanlar % 8.2’ini, 21 ve üzeri olanlar % 18.6’nı oluşturmaktadır. Öğretmenlerin % 1.4’ü öğretmen okulu, % 10.7’si iki yıllık eğitim yüksek okulu, % 1.9’u üç yıllık yüksek okul, % 78.1’i dört yıllık fakülte, % 7.7’si lisanüstü mezundur. Elde edilen veriler ışığında, dört yıllık fakülte mezunları çoğunluktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 11.2’si birinci sınıfları, % 8.2’si ikinci sınıfları, % 9.6’sı üçüncü sınıfları, % 10.7’si dördüncü sınıfları, % 7.4’ü beşinci sınıfları okutmaktadır. Tabloya göre öğretmenlerin okuttıkları sınıflara göre homojen dağıldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin % 19.2’si 20 ve altı sınıf mevcuduna, % 15.6’sı 21-30 arası mevcuda, % 27.1’i 31-40 arası mevcuda, % 21.9’u 41-50 arası mevcuda, % 8.2’si 51 ve üzeri mevcuda sahiptir. En fazla sınıf mevcudu 31-40 arasında olmaktadır.

Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Analizlere Ait Bulgular

Tablo 2. Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	n	x	ss
Özbilinç	365	49,66	5,70
Duygu Yönetimi	365	64,92	5,73
Duygu Güdüleme	365	58,61	6,39
Empati	365	51,10	5,12
Sosyal Beceriler	365	81,42	8,49
DUYGUSAL ZEKÂ TOPLAM	365	305,71	27,23

Öğretmenlerin, duygusal zekânın öz bilinç boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=49,66$ ($ss=5,70$); duygu yönetimi boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=64,92$ ($ss=5,73$); duygu güdüleme boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=58,61$ ($ss=6,39$); empati boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=51,10$ ($ss=5,12$); sosyal beceriler alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=81,42$ ($ss= 8,49$)'dir. Öğretmenlerin duygusal zekâ ve duygusal zekânın alt boyutlarında yeterli oldukları söylenebilir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Branşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Göre t-Testi Sonuçları

	Branş	n	x	ss	t	sd	p
Öz bilinç	Sınıf Öğretmeni	183	50,32	5,77	2,197	362	,029
	Branş Öğretmeni	181	49,01	5,59			
Duygu Yönetimi	Sınıf Öğretmeni	183	65,83	5,43	2,985	362	,003
	Branş Öğretmeni	181	64,06	5,88			
Duygu Güdüleme	Sınıf Öğretmeni	183	59,76	6,14	3,440	362	,001
	Branş Öğretmeni	181	57,50	6,43			
Empati	Sınıf Öğretmeni	183	52,14	4,98	3,879	362	,000
	Branş Öğretmeni	181	50,10	5,05			
Sosyal Beceriler	Sınıf Öğretmeni	183	82,68	8,38	2,809	362	,005
	Branş Öğretmeni	181	80,21	8,42			
DUYGUSAL ZEKÂ	Sınıf Öğretmeni	183	310,73	26,70	3,513	362	,000
TOPLAM	Branş Öğretmeni	181	300,86	26,85			

Sınıf öğretmenleri duygusal zekânın öz bilinç, duygu yönetimi, duygu güdüleme, empati ve sosyal beceriler alt boyutlarından branş öğretmenlerine göre daha yüksek puan almışlardır. Bu veriler ışığında sınıf öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri branş öğretmenlerine göre daha yüksektir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Göre t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	x	ss	t	sd	p
Öz bilinç	Kadın	234	50,23	5,80	2,536	363	,012
	Erkek	131	48,66	5,39			
Duygu Yönetimi	Kadın	234	65,57	5,34	2,924	363	,004
	Erkek	131	63,76	6,22			
Duygu Güdüleme		234	59,23	6,38	2,499	363	,013

	Kadın						
	Erkek	131	57,50	6,29			
Empati	Kadın	234	51,69	5,02	2,955	363	,003
	Erkek	131	50,06	5,16			
Sosyal Beceriler	Kadın	234	82,38	8,24	2,935	363	,004
	Erkek	131	79,69	8,69			
DUYGUSAL ZEKÂ TOPLAM	Kadın	234	309,10	26,46	3,215	363	,001
	Erkek	131	299,67	27,63			

Bayan öğretmenlerin duygusal zekâ toplam puan ortalamaları $x=309.10$; erkek öğretmenlerin ise $x=299.67$ 'dir. Bayan ve erkek öğretmenlerin duygusal zekâ toplam puan ortalamaları arasındaki fark bayan öğretmenlerin lehine anlamlı bulunmuştur [$t_{(363)}= 3,215, p<.05$]. Tablo 4'e göre bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre duygusal zekâ becerilerini daha ileri seviyede kullanmaktadırlar.

Tablo 5. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Duygusal Zekâ Düzeylerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Medeni Durum	n	x	ss
Özbilinç	Bekar	77	48,38	6,58
	Evli	276	49,99	5,47
	Dul/Boşanmış	12	50,33	3,77
Duygu Yönetimi	Bekar	77	64,69	4,88
	Evli	276	65,00	5,99
	Dul/Boşanmış	12	64,50	5,16
Duygu Güdüleme	Bekar	77	58,75	6,55
	Evli	276	58,51	6,38
	Dul/Boşanmış	12	59,93	5,89
Empati	Bekar	77	50,90	5,09
	Evli	276	51,10	5,18
	Dul/Boşanmış	12	52,50	4,10
Sosyal Beceriler	Bekar	77	81,47	8,76
	Evli	276	81,31	8,48
	Dul/Boşanmış	12	83,50	7,37
TOPLAM	Bekar	77	304,19	27,47
DUYGUSAL	Evli	276	305,92	27,38
ZEKÂ	Dul/Boşanmış	12	310,77	23,22

Tablo 5’de görüldüğü gibi bekar öğretmenlerin duygusal zekânın özbilinç alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=48.38$; Evli öğretmenlerin $x=49.99$; Dul/Boşanmış öğretmenlerin $x=50.33$ ’tür. Bekar öğretmenlerin duygusal zekânın duygu yönetimi alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=64.69$; Evli öğretmenlerin $x=65.00$; Dul/Boşanmış öğretmenlerin $x=64.50$ ’dir. Bekar öğretmenlerin duygusal zekânın duygu güdüleme alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=58.75$; Evli öğretmenlerin $x=58.51$; Dul/Boşanmış öğretmenlerin $x=59.93$ ’tür. Bekar öğretmenlerin duygusal zekânın empati alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=50.90$; Evli öğretmenlerin $x=51.10$; Dul/Boşanmış öğretmenlerin $x=52.50$ ’dir. Bekar öğretmenlerin duygusal zekânın sosyal beceriler alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=81.47$; Evli öğretmenlerin $x=81.31$; Dul/Boşanmış öğretmenlerin $x=83.50$ ’dir. Bekar öğretmenlerin duygusal zekâdan aldıkları toplam puan ortalamaları $x=304.19$; Evli öğretmenlerin $x=305.92$; Dul/Boşanmış öğretmenlerin $x=310.77$ ’dir.

Tablo 6a. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Duygusal Zekâ Düzeylerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Yaş	n	x	ss
Özbilinç	25 ve altı	34	48,25	6,17
	26-35	169	49,28	5,63
	36-45	103	50,23	5,25
	46 ve üzeri	58	50,73	6,19
Duygu Yönetimi	25 ve altı	34	63,50	5,11
	26-35	169	64,02	5,36
	36-45	103	65,80	5,56
	46 ve üzeri	58	66,91	6,73
Duygu Güdüleme	25 ve altı	34	55,91	6,85
	26-35	169	57,66	6,17
	36-45	103	59,31	5,75
	46 ve üzeri	58	61,88	6,49
Empati	25 ve altı	34	48,77	5,07
	26-35	169	50,68	4,99
	36-45	103	51,41	5,30
	46 ve üzeri	58	53,29	4,35
Sosyal Beceriler	25 ve altı	34	77,56	9,36
	26-35	169	80,99	8,02
	36-45	103	81,72	8,80
	46 ve üzeri	58	84,54	7,80
DUYGUSAL ZEKÂ TOPLAM	25 ve altı	34	293,98	29,52
	26-35	169	302,63	25,86
	36-45	103	308,47	26,46
	46 ve üzeri	58	317,35	26,82

Tablo 6a'da görüldüğü gibi yaşı 25 ve altında olan öğretmenlerin duygusal zekânın öz bilinç alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=48.25$; yaşı 26-35 arasında olan öğretmenlerin $x=49.28$; yaşı 36-45 arasında olan öğretmenlerin $x=50.23$; yaşı 46 ve üzeri olan öğretmenlerin ise $x=50.73$ 'tür. Yaşı 25 ve altında olan öğretmenlerin duygusal zekânın duyu yönetimi alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=63.50$; yaşı 26-35 arasında olan öğretmenlerin $x=64.02$; yaşı 36-45 arasında olan öğretmenlerin $x=65.80$; yaşı 46 ve üzeri olan öğretmenlerin ise $x=66.91$ 'dir. Yaşı 25 ve altında olan öğretmenlerin duygusal zekânın duyu güdüleme alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=55.91$; yaşı 26-35 arasında olan öğretmenlerin $x=57.66$; yaşı 36-45 arasında olan öğretmenlerin $x=59.31$; yaşı 46 ve üzeri olan öğretmenlerin ise $x=61.88$ 'tir. Yaşı 25 ve altında olan öğretmenlerin duygusal zekânın empati alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=48.77$; yaşı 26-35 arasında olan öğretmenlerin $x=50.68$; yaşı 36-45 arasında olan öğretmenlerin $x=51.41$; yaşı 46 ve üzeri olan öğretmenlerin ise $x=53.29$ 'dur. Yaşı 25 ve altında olan öğretmenlerin duygusal zekânın sosyal beceriler alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları $x=77.56$; yaşı 26-35 arasında olan öğretmenlerin $x=80.99$; yaşı 36-45 arasında olan öğretmenlerin $x=81.72$; yaşı 46 ve üzeri olan öğretmenlerin ise $x=84.54$ 'tür. Yaşı 25 ve altında olan öğretmenlerin duygusal zekâ toplam puan ortalamaları $x=293.98$; yaşı 26-35 arasında olan öğretmenlerin $x=302.63$; yaşı 36-45 arasında olan öğretmenlerin $x=308.47$; yaşı 46 ve üzeri olan öğretmenlerin ise $x=317.35$ 'tir.

Öğretmenlerin duygusal zekânın alt ölçeklerinden aldıkları puanlarının ve toplam puanlarının öğretmenlerin yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6b. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Duygusal Zekâ Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Öz bilinç	Gruplarasası	205,996	4	51,499		
	Gruplararıçi	11628,880	360	32,302	1,594	,175
	Toplam	11834,876	364			
Duyu Yönetimi	Gruplarasası	260,302	4	65,075		
	Gruplararıçi	11705,425	360	32,515	2,001	,094
	Toplam	11965,726	364			
Duyu Güdüleme	Gruplarasası	226,117	4	56,529		
	Gruplararıçi	14652,215	360	40,701	1,389	,237
	Toplam	14878,332	364			
Empati	Gruplarasası	216,661	4	54,165		
	Gruplararıçi	9340,320	360	25,945	2,088	,082
	Toplam	9556,981	364			
Sosyal Beceriler	Gruplarasası	741,448	4	185,362		
	Gruplararıçi	25506,386	360	70,851	2,616	,035
	Toplam	26247,835	364			

DUYGUSAL	Gruplararası	5457,932	4	1364,483		
ZEKÂ	Gruplararası	264441,708	360	734,560	1,858	,117
TOPLAM	Toplam	269899,640	364			

Tablo 6b’de görüldüğü gibi öğretmenlerin yaşlarına göre duygusal zekânın özbilinç [$F_{(3-360)}= 1.972, p>.05$] alt boyutunda anlamlı farklılık bulunamamıştır. Buna karşılık duygu yönetimi [$F_{(3-360)}= 5.430, p<.01$]; duygu güdüleme [$F_{(3-360)}= 9.366, p<.01$]; empati [$F_{(3-360)}= 6.701, p<.01$]; sosyal beceriler [$F_{(3-360)}= 5.321, p<.01$] alt boyutlarında ve toplam duygusal zekâ puanlarında [$F_{(3-360)}= 7.056, p<.01$] anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin yaşlarına göre duygu yönetimi, duygu güdüleme, empati, sosyal beceriler alt boyutlarında ve toplam duygusal zekâ puanlarında bulunan bu farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için post-hoc tamamlayıcı istatistik analizlerine geçilmiş ve Levene testi sonuçlarının tamamında anlamsız çıkması nedeniyle de farklar Scheffe post-hoc testi ile analiz edilmiştir. [Levene (Duygu Yönetimi, 3-360) = .401, $p>.05$; Levene (Duygu Güdüleme, 3-360) = .517, $p>.05$; Levene (Empati, 3-360) = 1.385, $p>.05$; Levene (Sosyal Beceriler, 3-360) = .759, $p>.05$; Levene (Genel, 3-360) = 1.190, $p>.05$]

Tablo 6c. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Duygusal Zekâ Puanları Arasında Scheffe Post-Hoc Testi Sonuçları

	Öğretmen Yaşı	25 ve altı	26-35	36-45	46 ve üzeri
Duygu Yönetimi	25 ve altı	63,50	-	-	-
	26-35		64,02		P<.05
	36-45			65,80	
	46 ve üzeri				66,91
Duygu Güdüleme	25 ve altı	55,91	-	-	P<.001
	26-35		57,66	-	P<.001
	36-45			59,31	-
	46 ve üzeri				61,88
Empati	25 ve altı	48,77	-	-	P<.01
	26-35		50,68	-	P<.01
	36-45			51,41	-
	46 ve üzeri				53,29
Sosyal Beceriler	25 ve altı	77,56		-	P<.01
	26-35		80,99	-	-
	36-45			81,72	-
	46 ve üzeri				84,54
Duygusal Zekâ	Öğretmen Yaşı	25 ve altı	26-35	36-45	46 ve üzeri
	25 ve altı	293,98	-	-	P<.01

Toplam	26-35	302,63	-	P<.01
	36-45		308,47	-
	46 ve üzeri			317,35

Tablo 6c'de görüldüğü gibi öğretmenlerin duygusal zekânın duygu yönetimi alt boyutundan aldıkları puanlar arasında 26-35 yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin duygusal zekânın duygu güdüleme alt boyutundan aldıkları puanlar arasında 25 ve altı yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine ve 26-35 yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Empati alt boyutunda yaşı 25 ve altı yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine; 26-35 yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine anlamlı bir farklılık vardır. Sosyal beceriler alt boyutunda 25 ve altı yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Genel duygusal zekâ puanlarında ise 25 ve altı yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine; 26-35 yaş grubunda olanlar ile 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar arasında 46 ve üzeri yaş grubunda olanlar lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Tartışma

Tüm örneklem grubu dikkate alınarak yapılan aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçlarına göre ilköğretim okulu öğretmenleri, duygusal zekâ ve duygusal zekânın alt boyutlarında (özbilinç, duygu yönetimi, duygu güdüleme, empati ve sosyal beceriler) yeterlidir.

Tüm örneklem grubu dikkate alınarak yapılan t-testi hesaplamalarına göre; öğretmenlerin özel okul veya devlet okulunda çalışıyor olmaları duygusal zekâ düzeylerinde bir farklılığa yol açmamaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri branş öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerine göre daha yüksektir. Sınıf öğretmenlerinin öğrenciyle ve ailesiyle daha yakın iletişim kurması, öğrenciyi daha yakından tanınması duygusal zekâ düzeylerinde farklılığa yol açmış olabilir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ düzeyleri arasında t testi sonuçlarına göre; bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre duygusal zekâ becerilerini daha ileri seviyede kullanmaktadırlar (Reiff vd., 2001; Brackett vd., 2004). Toplumumuz kadını daha duygusal olarak tanımlarken, kadınlar kendilerini duygusal anlamda daha zeki olarak algılamaktadırlar. Ciarrochi vd. (2001) ve Akbaş (2006)'ın yaptığı çalışmalarda da

benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Her iki grubun da bazı boyutlarda diğerine göre daha üstün, bazılarında daha zayıf olduğu gözlenmiştir.

Öğretmenlerin medeni durumlarına göre duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat sıra ortalamalarına bakıldığında evliler, duygu yönetimi (evliliği devam ettirmek için gereken özelliklerden) alt boyutunda bekar ve dul/boşanmışlara göre daha yüksek puan alırken; dul/boşanmışlar, özbinç, duygu güdüleme, empati, sosyal beceriler (yalnız yaşamanın zorluklarıyla baş etmek için gereken özellikler) alt boyutlarından ve toplam duygusal zekâ puanından bekâr ve evlilere göre daha yüksek puan almışlardır.

Öğretmenlerin yaşlarına göre, duygusal zekânın özbinç alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak öğretmenlerin yaşlarına göre duygu yönetimi, duygu güdüleme, empati, sosyal beceriler alt boyutlarında ve toplam duygusal zekâ puanlarında farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, duygusal zekânın yaş ilerledikçe arttığını göstermiştir. Bulunan bu sonuçlar şimdiye kadar (Holt ve Jones; 2005) yapılan duygusal zekâ yaş arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları destekler niteliktedir. Duygusal zekâ düzeyi, yaş ilerledikçe artmaktadır. Dolayısıyla duygusal zekâ; yaş ve tecrübeyle arttığı gibi öğrenilerek de geliştirilebilir. Roitman (1999), herkesin duygusal becerileri öğrenebileceğini savunmaktadır. Fakat öncelikle bireyin “kendisiyle ilgili farkındalığının” gelişmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu farkındalık bireyin yaşı ilerledikçe ve hayat tecrübeleri arttıkça daha kolay olmaktadır. Bulunan sonuçları destekler bir çalışmada Serdengeçti (2003)’nin profesyonel futbolcularla yaptığı çalışmasıdır. Serdengeçti, 28-31 yaş aralığında bulunan futbolcuların duygusal zekâ düzeylerini en düşük, 32 yaş ve üzeri futbolcuların en yüksek olduğunu bulmuştur.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre duygusal zekânın özbinç alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat öğretmenlerin kıdemleri arttıkça duygusal zekânın diğer alt boyutlarında (duygu yönetimi, duygu güdüleme, empati, sosyal beceriler) ve toplam duygusal zekâda daha yeterli oldukları görülmüştür. Bulunan bu sonuçlar, yaş ile duygusal zekâ arasında çıkan sonuçlarla uyumludur. Çalışmamızla uyumlu bir çalışma Balcı ve arkadaşları (2003) tarafından yapılmıştır. Yöneticilik kursuna katılan 139 yönetici adayıyla yapılan çalışmada hizmet yılıyla duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Öğrenme ortamında öğrencilerin duygusal, sosyal ve fiziksel rahatlığına yer verilmelidir. Öğrenme ortamının niteliklerinden biri duygusal güvenliktir. Gözdağı ve baskıdan uzak, kabul edilebilir bir meydan okuma, zihinsel uyanıklık ve aktiviteler,

duygusal güvenlik anlamına geliyor. Böylece öğrenci rahatlayarak beyinde eski öğrenmeleriyle bağlantı kurarak öğrenebilir. Dostça olmayan ve yabancı bir öğrenme ortamında ise öğrenci, düşük özgüven, kızgınlık, korku, titreme, mide ve kalp ağrıları gibi tepkiler verir. Beyin duygusal bilgiler aldığı anda talamus harekete geçer. Bilgiyi direk amigdala ve hipokampusa gönderir. Amigdala, belirtildiği gibi duygusal beyin merkezidir. Duygusal bilginin içeriğini kontrol eder. Bu kontrolün sonuçlarına göre uygun tepkiler verir. Yeni öğrenmelerde ilk 20 dakika dikkat yüksek, sonra düşmeye başlıyor. Yeni öğrenilenler uzun süreli hafızaya geçsin diye, beyni bilgiyle yalnız bırakmak gerekiyor. Duygusal zekâ ile öğrenenlere eşsiz bir şans tanınmış olur. Uygun öğrenme ortamı öğrenenlere; doğru anlama, empati, anlayış ve saygıyı sağlar. Öğrenme ortamları, en iyiyi oluşturmayı hedeflemektedir (Dwyer, 2002; Holt ve Jones, 2005).

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonunda yapılacak önerileri iki grupta ele alabiliriz. Bunlar duygusal zekânın beceri hâline dönüştürülebilmesine yönelik öneriler ve bundan sonra araştırma yapacak araştırmacılara ilişkin önerilerdir.

Duygusal Zekânın Beceri Hâline Dönüştürülebilmesine Yönelik Öneriler Şöyle Sıralanabilir:

1. Öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerinin yeterli çıkması sevindiricidir. Yapılan hizmet içi eğitim çalışmalarıyla öğrenilebilen ve zamanla geliştirilebilen duygusal zekânın öğrencilere tanıtılması ve beceri haline dönüşmesi için öğretmenlere yönelik eğitici ve uygulamaya dönük çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalarda;

✓ Özellikle özbilinci temel alıp geliştirmeye yönelik bir program uygulanmalıdır. “Ben kimim?”, “Ne yapmayı planlıyorum?”, “Olumlu ve olumsuz özelliklerim neler?” türünde sorularla farkındalık düzeyleri yükseltilmelidir.

✓ Ayrıca kültürel mirasımızın örneklerle aktarılması önemli bir yer tutmalıdır. Nasreddin Hoca, Keloğlan, Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bayram-ı Veli’den örnek olaylar ve sorunları çözüm tarzları irdelenmeli, sınıf ortamına ve hayata uyumları dramalarla netleştirilmelidir. Bu isimler sadece kitaplardan okuduğumuz ve

öğrendiğimiz isimler olmaktan çıkmalıdır. Oluşturulan metaforlarla, sorunlarla karşılaştıklarında kendilerini ve karşılarındakini ezmeden, hoşgörüyü nasıl çözümler ürettikleri tanıtılmalıdır.

2. Özbilinç gelişimi, ailede başlamalı, okulda devam etmelidir. Ailelere; sorgulama, dinleme, söz hakkı verme, yaşına uygun verdiği kararın sonucuna katlanma, sorumluluk alma, beklemeyi ve ertelemeyi öğrenme gibi küçük adımlarla başlayan özbilinç çalışmalarının, çocukların ileride çok daha yetkin olmalarına zemin hazırlayacağı konusunda seminerler verilmelidir. Bu seminerlere katılım teşvik edilmelidir.
3. Yapılan son araştırmalarla televizyonun ve bilgisayar oyunlarının bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal zararları ispatlanmıştır. Uyku problemleri, dikkat dağınıklığı, algılama sorunları televizyon ve bilgisayarı kontrolsüzce kullanan çocuklarda daha fazla görülmektedir. Bu durum sınıf ortamında istenmeyen davranışların artmasına sebep olmaktadır. Velilere verilecek seminerlerde, ev ortamında yapılacak küçük değişikliklerle çocuklarının nasıl daha iyi bir öğrenci olacağı anlatılmalıdır.
4. Öğretmen adayları doğru davranış tarzlarını görmeden, yaşamadan öğrencilerine yaşatamazlar. Aday öğretmenlerin zaman içinde öğrenmek gibi bir lüksü olmamalıdır. Öğretmen adayları, ilk yıllar farklı branş ve sınıf düzeyindeki tecrübeli örnek öğretmenlerle derse girmeli, doğru davranış ve iletişim tarzlarını öğrenmelidir.
5. Öğrenciler 4.sınıfı bitirene kadar sınıf öğretmenlerinin rehberliğinde daha fazla takip edilmekte, aileleriyle birebir görüşülmektedir. Fakat 5.sınıftan itibaren ne kadar bir sınıf öğretmenleri olsa da haftada birkaç saat derse giren bir öğretmen, öğrencileri yeteri kadar tanıyamamaktadır. Branş öğretmenleri de en az sınıf öğretmenleri kadar öğrenciyle birebir ilgilenmelidir. Branş öğretmenleri çok fazla sınıfta derse girdikleri için bir tek sınıfın sorumluluğundan çok, okulun mevcudu ve branş öğretmeni sayısına göre gruplar oluşturularak, öğrenciler branş öğretmenlerine paylaştırılmalıdır. Böylece her öğrenciyle birebir yakından ilgilenen bir öğretmen olmuş olur. Bu durum öğrencilerin sorunlarını anlama ve çözmede kolaylık sağlayacaktır.
6. Hizmet içi eğitim çalışmalarında, branş öğretmenlerinin duygusal zekâ yeterliliklerini geliştirme konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler Şöyle Sıralanabilir:

1. Öğrencilerin duygusal zekâ becerilerini öğrenme ve geliştirmelerine yönelik proje çalışmaları düzenlenebilir. Bu projeler, öğretmenlere yardımcı kaynak olarak sunulabilir.
2. Düşük ve yüksek duygusal zekâyâ sahip öğretmenlerin sınıflarında ne gibi etkinlikler düzenledikleri belirlenip, bunun sonucunda öğrenciler arasındaki farklılıklar tespit edilebilir. Bulunan sonuçlar seminer dönemlerinde öğretmenlerle paylaşılabilir.
3. Sınıf içi istenmeyen davranışlarla ilgili hikâyeler oluşturulup, duygusal zekâ becerileri yüksek olan öğretmenlere nasıl çözüm yolları ürettikleri sorulabilir. Böylece öğretmenlere uygun başa çıkma yöntemleriyle ilgili bir doküman sunulmuş olur.
4. Duygusal zekâ düzeyi yüksek olan öğretmenlerin sınıfları –izin verirseler- uzun soluklu izlenip istenmeyen davranışlara karşı hangi başa çıkma yöntemlerini kullandıkları örnek olaylarla açıklanabilir. Bu sonuçlar da hizmet içi eğitim seminerlerinde diğer öğretmenlerle paylaşılabilir.
5. Öğrenci gözüyle, öğretmen yeterliliklerini sorgulayan bir çalışma yapılabilir.
6. Anne-babaların duygusal zekâ düzeyleri belirlenerek, duygusal zekâsı yüksek anne-babaların yetiştirdikleri çocukların davranış özellikleri öğretmen ve arkadaşlarına uygulanacak bir anketle incelenebilir.
7. Duygusal zekâsı yüksek anne-babaların çocuklarını yetiştirirken sorunları nasıl çözümledikleri, hangi başa çıkma yöntemlerini kullandıkları araştırılabilir.

Kaynakça

- Akbaş, E. (2006) *İstanbul İli Fatih İlçesi İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Belirlenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S.ve Yıldırım, E. (2004) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Kitabevi, Sakarya.
- Balci, S., Yılmaz, M., Odacı, H. ve Kalkan, M. (2003) “Yönetici Adaylarının Duygusal Zekâ ve İş Doyumu Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 9-11 Temmuz*, Malatya, İnönü Üniversitesi, 44-45.
- Brackett, M. A., Rivers, S. E., Shiffman, S., Lerner, N. ve Salovey, P. (2006) “Relating Emotional Abilities to Social Functioning: A Comparison of Self-Report and Performance Measures of Emotional Intelligence,” *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4): 780–795.
- Chen, F., Lin, Y., Chen, C. ve Tu, C. (2007) “The Development of Emotional Intelligence Inventory for Adolescent,” *The International Journal of Learning*, 14(5): 7-16.
- Ciarrochi, J., Chan A.Y.C. & Bajgar, J. (2001) “Measuring Emotional Intelligence in Adolescents,” *Personality and Individual Differences*, 28: 539-561.
- Dwyer, B.M. (2002) “Training Strategies for the Twenty-first Century: Using Recent Research on Learning to Enhance Training,” *Innovations in Education and Teaching International* ISSN 1470-3297 print ISSN 1470-3300 online © 2002 Taylor ve Francis Ltd, <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=5vehid=104vesid=8e3e147b-90b1-4e2f-8a36-e3dcd53cc11b%40sessionmgr102> [Ziyaret Tarihi: 23.06.2009]
- Goleman, D. (2000) *Duygusal Zekâ*, (B. Seçkin Yüksel, Çev.), İstanbul: Varlık/Bilim.
- Gürdal, A., Baştaş, A. ve Ertuğral, B. (1990) “Ortaöğretim ve Üniversite Fizik Eğitimi Öğrencilerinin Fizik Eğitimi Hakkındaki Görüşleri,” *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2: 1-13.
- Holt, S. ve Jones, S. (2005) “Emotional Intelligence and Organizational Performance: Implications for Performance Improvement,” *Academic Research Library*, 44(10), 15-21.
- Kaufhold, J.A. ve Johnson, L.R. (2005) “The Analysis of the Emotional Intelligence Skills and Potential Problem Areas of Elementary Educators,” *Academic Research Library*, 125(4): 615-627.

- Reiff, H.B., Hatzes, N.M., Bramel, M.H. ve Gibbon, T., 2001, “The Relation of Ld and Gender With Emotional Intelligence in College Students,” *Journal of Learning Disabilities*, 34(1): 66-78.
- Roitman, J.D. (1999) *Emotional Intelligence: the Heart is Smarter than the Brain*, Boulder: University of Colorado.
- Serdengeçti, C. (2003) *I. II. III. Ligdeki Profesyonel Futbolcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Başarıya Etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Titrek, O. (2007) *IQ'dan EQ'ya: Duyguları Zekice Yönetme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Toytok, E.H. (2005) *Adapazarı İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Duygusal Zekâ Yeterliklerini Kullanma Düzeyleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı.
- Yücesan, E. (2008) “Çocuk Suçluluğu,” <http://www.Cagipolisi.Com.Tr/48/47-48.Htm>
[Ziyaret Tarihi: 02.08.2008].